

Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi

Araştırma Makalesi

İnşaat Sektöründe İş Güvenliği Mevzuatlarının Algılanabilirliği

 Tayfun DEDE^{a,*}, Yusuf BALTACI^b

^a İnşaat Mühendisliği Bölümü, Mühendislik Fakültesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, TÜRKİYE

^b İller Bankası A.Ş. Adana Bölge Müdürlüğü, Yapım Uygulamaları Müdürlüğü, Adana

* Sorumlu yazarın e-posta adresi: dtayfun@ktu.edu.tr

DOI : 10.29130/dubited.489884

ÖZET

İnşaat sektörü, insanoğlunun korunma ve barınma ihtiyacı sonucunda doğmuştur. Bu ihtiyacın neticesinde, tarih boyunca insanların hayatlarında oldukça önemli bir yere sahip olmuştur. Taşıdığı bu önem onun gittikçe büyüyen bir ekonomik piyasaya sahip olmasına ve ekonomilerin öncül sektörü olmasına neden olmuştur. Bu denli önemli olan inşaat sektörünün de önemli problemleri bulunmaktadır. Bunların başında ise iş sağlığı ve güvenliği (İSG) ile ilgili problemler gelmektedir. İnşaat sektörü, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) verilerine göre iş kazalarının en çok yaşandığı üç sektörden bir tanesi olup; bununla birlikte ölümlü iş kazalarında ise son senelerde birinci sırada yer almaktadır. Bu durum, inşaat sektöründe iş güvenliği konusunun ne kadar hassas ve önemli bir konu olduğunu açıkça göstermektedir. Bu çalışmada, 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ve bu kanuna dayalı olarak çıkartılan yönetmelik ve tebliğlerin inşaat sektöründe çalışanlar ve işverenler tarafından nasıl algılandığı ve işyerlerinde nasıl uygulandığının araştırılması üzerine bir araştırma yapılmıştır. Çalışma kapsamında, Trabzon ilinde inşaat sektöründe faaliyette bulunan firmalar, belediyeler ve yapı denetim kuruluşlarında görev yapan 56'sı işveren 305 tanesi çalışan olmak üzere 361 kişiyle anket çalışması yapılmıştır. Erişilmiş olan veri sayısınca anket sorularının algılanabilirliği ölçülmüş, sorulan her soru için değerlendirilme yapılmıştır. Çalışmanın sonunda ise anketler sonucu ortaya çıkan veriler genel bir değerlendirmeye tabi tutularak yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İş Sağlığı ve Güvenliği, 6331 Sayılı Kanun, İnşaat Sektörü

Detection of Work Safety Legislation in Construction Industry

ABSTRACT

The sector of construction has been formed as a result of the need for protection and sheltering of the human race. The results of these needs have constituted an important part of human life throughout history. The importance that it possesses has entailed it to be a progressively growing economic market and the premise sector of the economy. Even the sectors of construction which has so much importance has significant problems. The foremost of those problems are the ones related with health and security (ISG). According to the data of the Social Insurance Administration (SGK), the sector of construction is one of the three sectors that experience work place related accidents mostly; nevertheless, it is in the first place when considered deadly work accidents in recent years. This situation clearly shows what an important and sensitive subject is the work safety in the sector of construction. In this study, a study on how the regulations and communiques enacted accordingly to the 6331 numbered Law of Occupational Safety and Health, are comprehended by the workers and employers working in the construction sector and how it is applied in workplace practice. In scope of this study, a survey

study applied to firms functioning as sectors of construction in the state of Trabzon and to 361 people consisting of 56 employers and 305 employees working in municipalities and establishments of construction inspection. The perceptibility of the survey questions was evaluated according to the attained count of data and an evaluation was done for every question asked. At the end of the study, a comment was subjected to the general evaluation that was done with data that emerged as a result of the survey.

Keywords: Occupational Safety and Health, 6331 Numbered Law, Construction Sector

I. GİRİŞ

Her geçen gün artan nüfusa paralel olarak inşaat sektöründeki iş hacmi de artarak devam etmektedir. Bu durumun bir sonucu olarak ülke ekonomisinin gelişimine katkıda bulunan ana sektörlerden biri inşaat olmuştur. Yerüstü veya yeraltı, deniz üstü veya deniz altı, tünel, köprü, baraj ve daha yaygın olarak ise konut inşaatları sürekli devam eden iş gruplarıdır. Bu tarz inşaat iş gruplarından bazıları kalifiye eleman gerektirirken, özellikle konut inşaatlarında ise kalifiye eleman gereksinimi pek aranmamaktadır.

Ülkemizde ekonomik faaliyetlerin itici güçlerinden olan inşaat sektöründe, iş kazalarının etkisi yadsınamaz boyutlardadır. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) verilerine göre, 2016 yılında ölümlü sonuçlanmış 1405 iş kazasından 496 tanesi inşaat sektöründe meydana gelmiştir. Bu rakama göre, ölümlü sonuçlanan her üç iş kazasından bir tanesi inşaat sektöründe meydana gelmektedir. Bu rakamlar, inşaat sektörünün ne kadar riskli bir çalışma ortamı olduğunu ortaya koymaktadır. Yaşanılan her ağır yaralanma veya ölümlü sonuçlanan iş kazası sonucunda, ülkemizde ve inşaat sektöründe maddi, manevi, iş gücü ve itibar kayıpları meydana gelmektedir.

Bütün işkollarında olduğu gibi inşaat alanlarında da önemli olan; iş kazalarının ve özellikle de ölümlü iş kazalarının azaltabilmek hatta tekrar yaşanmaması için, gerek yasalarla ve gerekse de iş güvenliği kültürünün artırılmasıyla önleyici tedbirler alabilmektir. İşçi statüsünde çalışanların kendilerinin ya da bakmakla yükümlü oldukları kişilerin sosyal yaşantısının devamlılığı üzerinden yapılacak olan kültürel yaklaşım uzun vadede sonuç alınabilecek bir çözüm yoludur. Daha kısa sürede sonuç alınabilecek yaklaşım ise yaptırımları uygulanabilecek olan yasalar ve bu yasalara bağlı olarak yönetmelikler çıkarmaktır.

II. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ YASAL MEVZUATLARI

A. 6331 SAYILI İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KANUNU

20 Haziran 2012 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilen ve 30 Haziran 2012 tarihli ve 28339 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmasıyla çalışanların, çevrenin, üretimin ve işletmelerin güvenliğini ilgilendiren kapsamlı bir yasal düzenleme hayata geçirilmiştir. Kanun öncesinde yürürlükte olan 4857 sayılı İş Kanunu'nun beşinci bölümünde yer alan "İş Sağlığı ve Güvenliği" başlıklı 13 (madde 77-89 arası) kanun maddesi mülga edilerek yürürlükten kaldırılmış, kanunda uygulama birliğine gidilmiştir.

6331 Sayılı Kanun, beş bölüm ve otuz dokuz maddeden oluşmaktadır. Birinci bölümde kanunun, ".. işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve mevcut sağlık ve güvenlik şartlarının iyileştirilmesi için işveren ve çalışanların görev, yetki, sorumluluk, hak ve yükümlülüklerini

düzenlemek ...” amacıyla çıkarıldığı ve kapsamından, ikinci bölümde, işveren ile çalışanların görev, yetki ve yükümlülüklerinden, üçüncü bölümde, işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği kapsamında alınacak önlem ve yaptırımların oluşturulacak kurulların yapısı ve koordinasyonundan, dördüncü bölümde ise teftiş, inceleme ve denetlemenin ne şekilde olacağı, buna istinaden işin durdurulması veya muhtelif para cezalarının uygulanma şekline, beşinci bölümde kanuna dayalı çıkarılacak yönetmelik ve genel hükümlerden bahsedilmektedir.

Avrupa Parlamentosu ve Konseyi direktifleri esas alınarak hazırlanan yönetmelikler; genel olarak önleme, risk değerlendirmesi ve bilgilendirme amaçlarıyla çıkarılmaktadır [1]. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Kanunu'nun beşinci bölümüne dayandırılarak birçok yönetmelik çıkarılmıştır. Bu yönetmelikler arasında “Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği” , “İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirilmesi Yönetmeliği” ve “İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği”, inşaat çalışma sahalarındaki iş güvenliği konusunda başta gelen yönetmeliklerdendir.

B. İNŞAAT İŞLERİNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ MEVZUATI

Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği'nin Ek-1 bölümü 15. maddesinde, yapı işleri listesi sıralanmıştır. Bu yönetmeliğe göre inşaat işleri; Set, baraj, köprü, bina, kuyu, çelik yapı, duvar, iskele, liman, dalga kıran, gemi, metro, kanal, tünel, sıhhi tesisat, sıva, badana, boya işleri, yol, demiryolu, havai hat, elektrik tesisatı, kanalizasyon, lağım, dülgerlik, marangozluk ve kalorifer tesisatı şeklinde tanımlanmıştır. Bu yönetmelikte ayrıca, beton dökümü, kalıp sökümü, yüksekte çalışma, iskelede çalışma ve kazı işlemleri gibi farklı inşaat işlemleri için alınması gerekli tedbirler belirtilmiştir.

C. İŞ KAZALARININ SINIFLANDIRILMASI

İş kazaları, olayın meydana gelme şekline, olay sonucu oluşan zararın niteliğine, kaza olayının sonuçlarına bağlı olarak değişik şekillerde sınıflandırılmaktadır. İş kazaları sonuçları dikkate alınarak üç şekilde sınıflandırılabilir [2].

- a) Yaralanmanın ağırlığına göre: Yaralanmayla, ölümlerle, sonuçlanan; sürekli iş göremezlikle sonuçlanan vs.
- b) Yaralanmanın cinsine göre: Kafa yaralanmaları, boyun-omurga yaralanmaları, iç organ yaralanmaları vs.
- c) Kazanın cinsine göre: Düşme, incinme, malzeme düşmesi, yanma, makina-el aletleri kazaları vs.

D. İNŞAAT İŞLERİNDE KAZA TİPLERİ VE TEŞHİS KONULAN MESLEK HASTALIKLARI

İş sağlığı ve güvenliği kapsamında şantiyelerde meydana gelen kaza tipleri, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Kazaların meydana geliş şekillerinin belirlenmesi ile alınması gereken güvenlik önlemleri saptanabilmektedir. Aynı kazanın tekrarlanmaması için nasıl bir çalışma yapılması gerektiği, eksikliklerin nasıl giderilebileceği belirlenebilmektedir [3]. Merhum Doç. Dr. Uğur MÜNGEN, SGK arşivlerinde bulunan 3347 inşaat iş kazasını incelemiş ve inceleme sonucunda inşaat sektöründe en sık rastlanan iş kazalarını sıralamıştır. Bunlar:

- a) İnsan düşmesi tipindeki kazalar: İskele, çatı, döşeme, platformdan vs. düşmeler
- b) Malzeme düşmesi tipindeki kazalar: Gırgır vinç, kreyn yük taşınması sonrası düşmeler
- c) Malzeme sıçraması tipindeki kazalar: Taş parçası, çivi, kireç, el aleti vs. sıçramalar
- d) Kazı kenarının göçmesi tipindeki kazalar: Temel kenarı, kuyu kenarı, şev göçmesi vs.
- e) Elektrik çarpması tipindeki kazalar: Aletlerdeki, gerilim ve iç tesisatlardan meydana gelen kaçaklarda vs.
- f) Patlayıcı madde kullanımındaki kazalar: Dinamit kapsülünün elde patlaması, patlatma alanında kalınması vs.
- g) Yapı makinelerindeki kazalar: Yapı makinasının devrilmesi veya altında kalınması vs.
- h) Tezgâhlara veya makine elemanlarına uzuv kaptırma tipinde kazalar: Makina şerit, dişlerine el kaptırma vs.
- i) Şantiye içi trafik kazaları: Operatörlerin şantiye içinde kaza yapması veya çalışana çarpması vs.
- j) Diğer kaza tipleri: Sivri uçlu aletlerle yaralanma, dumandan zehirlenme vs.

Meslek hastalıkları, bilindiği üzere birden bire ortaya çıkan hastalıklar değildir. İş kazalarından sonra iş sağlığı ve güvenliğindeki diğer bir risk gurubudurlar. İnşaat sektöründe en sık rastlanan meslek hastalıkları; gürültüye bağlı işitme kaybı, titreşime bağlı gelişen beyaz parmak hastalığı, karpal tünel sendromu, bel rahatsızlıkları (tüm vücut titreşimine bağlı gelişen rahatsızlıklar dahil), tozdan kaynaklanan meslek hastalıkları, asbestten kaynaklanan hastalıklar, kimyasallardan kaynaklanan meslek hastalıkları, mesleki cilt hastalıkları, mesleki astım, mesleki kanser ve tetanoz şeklindedir [4].

İş Kazası ve Meslek Hastalıkları İstatistikleri, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından iş kazaları ve meslek hastalıkları yüzünden meydana gelen yaralanmaları, geçici veya sürekli iş göremezlik ve ölümleri, sistematik ve ayrıntılı bir biçimde, 5502 sayılı “Sosyal Güvenlik Kurumuna İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun”un 35. maddesi ve 5510 sayılı “Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu”nun 4. maddesi gereğince, her yıl düzenli olarak tutulmakta ve kamuoyuna ilan edilmektedir. İş sağlığı ve güvenliğinde sağlıklı verilerin toplanabilmesi bu konuda yapılacak düzenleme ve iyileştirilmeler için önem teşkil etmektedir. Bu nedenle, zamanında ve doğruya en yakın bilgilerin toplanması sonucu elde edilen istatistikler, konu üzerinde otorite sahibi olan karar vericilerin başarılı bir hedef haritası izlemesini sağlar. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’na göre; işveren, iş kazalarını üç iş günü içerisinde Sosyal Güvenlik Kurumu’na bildirmek zorundadır. İşveren bu bildirimini, e-bildirim veya iş kazası ve meslek hastalığı bilgi formu ile yapmak mecburiyetindedir. Yapılan bildirimler hem SGK istatistikleri için altyapı hem de hukuksal durumlar için veri oluşturmaktadır.

Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yıllara göre hazırlanan istatistiklere göre; Ülkemizde meydana gelen iş kazası, meslek hastalığı teşhisi konulan ve iş kazaları ve meslek hastalıkları yüzünden hayatını kaybeden çalışan sayılarına ait veriler Tablo 1’de verilmektedir. Verilere bakıldığında, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun yürürlüğe girdiği tarih olan 30.06.2012’den beri iş kazası sayılarında ciddi oranda artış olduğu görülmektedir. Kanun sonrasında 50’nin altında çalışanı olan

işletmelerin de sisteme dahil olması ve iş kazalarının SGK'ya bildirimini konusunda yapılan denetimler bu artışta etkili olmaktadır. İş kazaları ve meslek hastalıklarına bağlı ölümlerde, 2012 yılında, 2011 yılına göre %56,43 oranında azalma, 2013 yılına göre %82,55 artış olmuştur. 2012 yılında ortalama her bin kazanın birisi ölümle sonuçlanırken; 2013 ve 2014 yıllarında ortalama bin kazanın yedisi, 2015 ve 2016 yıllarında ise ortalama bin kazanın beşi ölümle sonuçlanmıştır. Genelde, iş kazasının en çok meydana geldiği iller İstanbul, İzmir, Bursa; en çok ölümle sonuçlanan kazanın meydana geldiği iller ise sırasıyla İstanbul, Ankara, İzmir olmuştur.

Tablo 1: SGK (2011-2016 yılları arası) Türkiye geneli iş kazası ve meslek hastalıkları verileri

YIL	İş Kazası Sayısı (Kişi)	Ölüm Sayısı (Kişi)	Meslek Hastalığı Sayısı (Kişi)
2011	345	9	0
2012	364	3	1
2013	567	10	0
2014	494	12	1
2015	278	8	1
2016	1.094	8	0

Çalışmanın konusunu oluşturan Trabzon ilinde, meydana gelen; iş kazası, meslek hastalığı teşhisi konulan ve iş kazaları ve meslek hastalıkları yüzünden hayatını kaybeden çalışan sayılarına ait veriler Tablo 2'de verilmektedir. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 2012 yılından günümüze iş kazası geçiren çalışan sayısı ve iş kazasından kaynaklı hayatını kaybeden çalışan sayısı genel olarak artmıştır. Tabloda en dikkat çeken veri, şehirdeki iş kazası geçiren çalışan sayısı; 2016 yılında, 2015 yılına göre %294 artış göstermesidir.

Tablo 2: SGK (2011-2016 yılları arası) Trabzon ili iş kazası ve meslek hastalıkları verileri

YIL	İş Kazası Sayısı (Kişi)	Ölüm Sayısı (Kişi)	Meslek Hastalığı Sayısı (Kişi)
2011	69.227	1.710	697
2012	74.871	745	395
2013	191.389	1.360	351
2014	221.366	1.626	494
2015	241.547	1.252	510
2016	286.068	1.405	597

Tablo 3'de SGK İş Kazası ve Meslek Hastalıkları İstatistik verileri iş kollarına göre incelendiğinde, Genel olarak, iş kollarına göre en fazla iş kazası sırasıyla; metal/makine sektöründe, madencilik sektöründe, inşaat sektöründe meydana gelmiştir. Metal/makine sektörü iş kazasının en çok meydana geldiği meslek grubu olarak ortaya çıkmaktadır. Ülke genelinde meydana gelen iş kazalarının yaklaşık yarısı bu üç iş kolu grubunda meydana gelmektedir. Ölümle sonuçlanan iş kazaları sırasıyla, inşaat sektörü, metal/makine sektöründe, madencilik sektöründe meydana gelmiştir. Ülke genelinde iş kazalarından meydana gelen ölümlerin ortalama yarısı bu üç iş kolu grubunda meydana gelmektedir. Özellikle inşaat sektörü ölümle sonuçlanan kazaların en tepesinde yer almaktadır. Ölümle sonuçlanan her on kazanın ortalama üç tanesi inşaat sektöründe meydana gelmekte olup bu da inşaat sektörünün ne kadar yüksek düzeyde riskli bir çalışma grubu olduğunu ortaya koymaktadır.

III. UYGULAMA ÇALIŞMASI VE BULGULAR

Bu çalışmadaki amaç, 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ve bu kanuna dayalı olarak çıkartılan yönetmelik ve tebliğlerin Trabzon ili inşaat sektöründe nasıl algılanıp uygulandığının araştırılması üzerine çalışma yapmaktır. Çalışma kapsamında, Trabzon ilinin Akçaabat, Çaykara, Of, Ortahisar, ve Yomra ilçelerinde inşaat sektöründe faaliyette bulunan firmalar, belediyeler ve yapı denetim kuruluşlarında görev yapan işveren ve çalışanlara ayrı ayrı anket soruları yöneltilmiştir. Ankete katılan işveren ve çalışanlara kendilerine verilen sorulara evet ya da hayır şeklinde yanıtlanması istenerek anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya işverenler arasından 65 kişi, çalışanlar arasından 363 kişi katılmıştır. İşverenlerden 9 kişi, çalışanlardan ise 58 kişinin güvenlik sorularına verdikleri cevaplar tutarsız olduğundan bu kişilerin cevapları değerlendirmeye alınmamıştır. Neticede anket sonuçları işverenlerden 56 kişi, çalışanlardan ise 305 kişi üzerinden değerlendirilmiştir. Anket soru formunda ilgili soruya birden fazla cevap verenlerin veya soruyu boş bırakanların verdikleri cevap "hayır" olarak değerlendirmeye alınmıştır. Anket uygulaması sırasında bilgisizlik, umursamazlık, yeterli vaktin olmayışı veya ilgili mercilere şikayet edilebilir korkusuyla bazı kişilerin anket sorularına cevap vermekten kaçındıkları görülmüştür. Çalışma sonucunda anketlerde sorulara verilen cevaplar analiz edilmiş her soruya verilen evet veya hayır cevabı hem sayı hem de yüzdesel olarak Tablo 4 ve Tablo 5’de gösterilmiştir.

IV. SONUÇ VE ÖNERİLER

Trabzon ilinde 305’i çalışan 56’sı işveren olmak üzere toplam 361 kişiyle anket uygulaması yapılmıştır. Yapılan anketlerin sonuçlarına göre aşağıdaki sonuçlara varılmıştır.

- İşyerlerinin çoğunda gerek OSGB firmasından hizmet alım yoluyla gerek işverenin kendisi iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi çalıştırarak kanuni yükümlülüğü yerine getirdikleri görülmüştür.
- İşyerlerinin çoğunda çalıştırılan iş güvenliği uzman ve işyeri hekimlerine serbest çalışma ortamı sunulduğu ve bu kişilerin uyarı ve raporlarının dikkate alındığı görülmüştür.
- İşyerlerinin çoğunda işyeri sağlık ve güvenlik biriminin kurulmadığı ve çalışan temsilcisi görevlendirmesinin yapılmadığı gözlemlenmiştir.
- İşyerlerinin çoğunda acil eylem planlarının yapıldığı, yangın vs. tatbikatların ise yapılmadığı gözlemlenmiştir.
- İşyerlerinin büyük bir kısmında İSG risk değerlendirmesinin yapıldığı görülmüştür.
- İşyerlerinin çoğunluğunda işe alınan personele işe giriş ve düzenli kontrol muayenesi yapıldığı görülmüştür.
- Katılımcıların çoğunluğunun 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunundan haberdar oldukları, kanunun yüklemiş olduğu görev, hak ve sorumluluklarını ise çoğunluğun bilmediği görülmüştür.
- Katılımcıların çoğunun 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun iş kazaları ve meslek hastalıklarını azaltıp toplumda güvenlik kültürü oluşturacağı bilincinde olduğu görülmüştür.

- Katılımcıların az bir kısmının İSG ile ilgili güncel kanun, yönetmelik vs. düzenlemeleri takip ettiği görülmüştür
- İşyerlerinin çok az bir kısmında; iş kazası, ramak kala olayı yaşanmış olduğu gözlemlenmiştir.
- İşverenlerin çoğunluğu işyerlerinde aldıkları önlemleri yeterli bulmasının yanında her gün işyerlerinde iş kazası olma endişesi de taşıdıkları gözlemlenmiştir.
- Katılımcıların büyük çoğunluğunun işyerlerinde alınan İSG önlemlerinin ve eğitimlerin boşa zaman kaybı olarak görmediği anlaşılmış olup, İSG faaliyetlerinde katılım, özendirme ve maddi teşvikin faydalı olabileceği gözlemlenmiştir.
- Çalışanların çoğunluğunun iş güvenliği ekipmanlarını düzenli kullanmadıklarını, ekipmanlardan çalışırken rahatsız oldukları gözlemlenmiştir.

Bu sonuçlar göstermektedir ki, 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu sonucunda işyerlerinde İSG konusunda bazı gelişmeler sağlanmış olsa da sonuçlar maalesef istenilen seviyede değildir. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu yürürlüğe gireli 6 yıl olmasına karşın hâlâ şantiyelerde kanunun uygulanması konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır. İnşaat şantiyelerinde iş kazaları ve iş kazalarına bağlı ölümlerin geçtiğimiz yıllara göre artması konunun önemini açıkça göstermektedir. Bu sorunların önüne geçmek için sadece kanun veya yönetmelik çıkarmakla İSG ile ilgili sorunlarının çözülemeyeceği aşikârdır. Devlet, şantiyelerde saha denetimlerini artırmalı, İSG konusunda yaptırımdan ziyade; özendirici, teşvik edici rol üstlenmelidir. İşveren, her şeyi kâr üzerine kurmaktan ziyade çalışanı ve geleceği düşünmeli; çalışanlar, kendi yaşamlarını ve bakmakla yükümlü oldukları kişileri düşünerek ona göre hareket etmeli; sendikalar ve meslek örgütleri de mesnetsiz siyasi tutumlardan ziyade enerjisini mesleklerinin gelişimi için harcamalı, çalışanların yanında olarak onlara destek sağlamalıdır. Kısaca sorunun çözümünde işverenler, çalışanlar, meslek örgütleri, sendikalar, üniversiteler vs. ortak bir paydada buluşarak İSG konusunda güncel faaliyetlerde bulunmalıdırlar. İSG konusunda yapılacak çalışmalar gelecekte daha güvenli çalışma ortamları sunacak, bu ortamla birlikte hem verim hem de üretim artışıyla ülkemiz yarınlara daha güçlü adımlarla yürüyecektir.

Tablo 3: SGK (2011-2016 yılları arası meslek gruplarına göre iş kazası ve meslek hastalıkları verileri

YIL	2012			2013			2014			2015			2016		
	İş Kazası Sayısı (Kişi)	Ölüm Sayısı (Kişi)	Meslek Hastalığı Sayısı (Kişi)	İş Kazası Sayısı (Kişi)	Ölüm Sayısı (Kişi)	Meslek Hastalığı Sayısı (Kişi)	İş Kazası Sayısı (Kişi)	Ölüm Sayısı (Kişi)	Meslek Hastalığı Sayısı (Kişi)	İş Kazası Sayısı (Kişi)	Ölüm Sayısı (Kişi)	Meslek Hastalığı Sayısı (Kişi)	İş Kazası Sayısı (Kişi)	Ölüm Sayısı (Kişi)	Meslek Hastalığı Sayısı (Kişi)
İnşaat Sektörü	9.209	256	30	26.967	521	9	29.699	501	13	33.361	473	14	44.552	496	30
Bina İnşaatı	4511	127	5	14286	296	5	13508	260	5	15065	239	4	20159	239	16
Bina Dışı Yapıların İnşaatı	1948	66	10	5917	121	1	7675	143	2	7903	124	4	9516	130	7
Özel İnşaat Faaliyetleri	2750	63	15	6764	104	3	8516	98	6	10393	110	6	14877	127	7
Kara ve Boru Hattı Taşımacılığı	2.549	73	11	7.597	183	2	7.287	172	5	7.117	162	6	7.246	179	2
Metal/Makine Sektörü	17.498	60	45	42.017	117	33	47.714	99	75	51.327	94	116	55.949	85	84
Ana Metal Sanayi	4938	10	6	12061	34	11	12357	14	6	12529	21	29	13081	30	16
Fabrika Metal Ürünleri	7045	25	26	15699	35	4	18529	31	20	19221	37	26	20616	27	17
Makine ve Ekipman İmalatı	2235	8	4	5113	11	2	5415	22	2	5937	10	8	6276	8	15
Motorlu Kara Taşıtı İmalatı	1796	0	0	5243	7	1	6375	5	22	8107	8	32	9533	3	18
Diğer Ulaşım Araçları İmalatı	439	3	1	1341	7	11	1446	4	13	1613	2	9	2166	1	9
Makine Ekipman Kurulum-Onarımı	1045	14	8	2560	23	4	3592	23	12	3920	16	12	4277	16	9
Madencilik Sektörü	9.919	44	236	14.186	84	44	12.884	381	21	10.336	79	87	11.680	83	79
Kömür ve Linyit Çıkarılması	8828	20	231	11289	36	42	10026	335	19	7429	26	84	8274	11	74
Metal Cevheri Madenciliği	421	7	4	1055	16	1	1030	7	0	997	13	1	1037	8	0
Diğer Madencilik ve Taş Ocakları	569	17	1	1598	28	0	1557	38	2	1639	40	2	2045	64	3
Madenciliği Destekleyici Hizmet	101	0	0	244	4	1	271	1	0	271	0	0	324	0	2
Tekstil Ürünleri İmalatı	5.127	18	1	10.996	20	1	12.128	17	4	12.041	4	7	13.446	27	6

Tablo 4: Çalışanlar için iş güvenliği anket soruları ve sonuçları

ÇALIŞANLAR İÇİN İŞ GÜVENLİĞİ ANKET SONUÇLARI		EVET		HAYIR		toplam
		frekans	yüzde	frekans	yüzde	
1	İş yerinizde görevlendirilmiş İş Güvenliği Uzmanı ve İş Yeri Hekimi var mı?	178	%58,4	127	%41,6	305
2	(1. soruya cevabınız evet ise) İş Güvenliği Uzman ya da uzmanlarıyla yüz yüze görüşebiliyor musunuz?	112	%62,9	66	%37,1	178
3	İşveren tarafından sizlere İş Güvenliği hakkında bilgilendirilerek, İş Güvenliği eğitimi verildi mi?	98	%32,1	207	%67,9	305
4	İşveren tarafından iş yerinizde çalışan temsilcisi atandı mı?	72	%23,6	233	%76,4	305
5	İşyerinizde, işyeri sağlık ve güvenlik birimi kurulu mu?	76	%24,9	229	%75,1	305
6	(5. soruya cevabınız evet ise) Kurulan İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimine katılımınız istendi mi?	14	%18,4	62	%81,6	76
7	Çalışanlar olarak işyerinizde yangın vs. tatbikatlar yapıldı mı?	52	%17,0	253	%83,0	305
8	İşveren tarafından işe giriş muayeneniz yapıldı mı?	207	%67,8	98	%32,2	305
9	İşyerinizde sağlık muayeneleriniz işveren tarafından düzenli aralıklarla yapılıyor ya da yaptırılıyor mu?	119	%39,0	186	%61,0	305
10	İşinizle ilgili meslek hastalıkları hakkında bilginiz var mı?	137	%44,9	168	%55,1	305
11	İş kazası geçirdiniz mi?	43	%14,0	262	%86,0	305
12	İş kazasına ramak kala olayı (kıl payı kurtulma) yaşadınız mı?	67	%21,9	238	%78,1	305
13	İş kazası geçirmeniz durumunuzda kanuni haklarınızı biliyor musunuz?	174	%57,0	131	%43,0	305
14	İş kazalarının %98'nin önlenabilir olduğunu biliyor musunuz?	223	%73,1	82	%26,9	305
15	Çalışma saatleri boyunca iş kazası geçirme endişeniz var mı?	143	%46,9	162	%53,1	305
16	Olası bir iş kazası geçirmeniz durumunda bakmakla yükümlü olduğunuzun kişilerin gelecek endişesini taşıyor musunuz?	177	%58,0	128	%42,0	305
17	İşyerinde size verilen iş güvenliği ekipmanlarını kullanıyor musunuz?	125	%40,9	180	%59,1	305
18	(17. soruya cevabınız evet ise) Size verilen İSG ekipmanlarıyla rahat çalışabiliyor musunuz?	67	%53,6	58	%46,4	125

Tablo 4'ün devamı

19	6331 Sayılı Kanun gereğince İş Sağlığı ve Güvenliği ekipmanlarını kullanmanın zorunlu olduğunu biliyor musunuz?	104	%34,0	201	%66,0	305
20	Size verilen İSG ekipmanlarını düzenli kullanıyor, onları korumak için gerekli özeni gösteriyor musunuz?	122	%40,0	183	%60,0	305
21	İşyerinizde alınan iş güvenliği önlemlerini yeterli buluyor musunuz?	101	%33,1	204	%66,9	305
22	İş güvenliği konusunda alınan önlemler ve eğitimler sizce boşa zaman kaybı mı?	58	%19,0	247	%81,0	305
23	İSG önlemleri sizce işin yapım hızını yavaşlatıyor mu?	67	%21,9	238	%78,1	305
24	İSG konusunda görüşlerinize hiç başvuruldu mu?	55	%18,0	250	%82	305
25	İş yerinde gözünüze çarpan risk veya tehlikeleri işverene ya da ilgiliye hiç bildirdiniz mi?	128	%41,9	177	%58,1	305
26	İSG faaliyetlerinde özendirilmenin faydalı olabileceğini düşünüyor musunuz?	223	%73,1	82	%26,9	305
27	İSG kurallarına tam riayet etmeniz durumunda ekstra ücret almanız sizi bu kurallara daha bağlı hale getirir mi?	186	%60,9	119	%39,1	305
28	Aldığımız eğitimlerle yangın, elektrik kazaları ya da personel yaralanmaları gibi acil durumlarda nasıl müdahale edileceğini biliyor musunuz?	134	%43,9	171	%56,1	305
29	İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin size işyerinde ve sosyal hayatınızda size katkısı olacağını düşünüyor musunuz?	232	%76,1	73	%23,9	305
30	İş sağlığı ve güvenliği eğitiminin saha/şantiye eğitimi şeklinde verilmesinin, toplu seminer şeklinde verilmesinden daha etkili bir eğitim metodu olduğunu düşünüyor musunuz?	210	%68,9	95	%31,1	305
31	İşyerinde İSG kurallarına uymamanız durumunda işveren tarafından iş akdinizin fesih edilebileceğini biliyor musunuz?	137	%44,9	168	%55,1	305
32	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunundan haberdar mısınız?	177	%58,0	128	%42,0	305
33	6331 Sayılı Kanunun sizlere yüklemiş olduğu görev, hak ve sorumluluklarınızı biliyor musunuz?	110	%36,0	195	%64,0	305
34	6331 Sayılı İSG Kanunun çalışanlar olarak haklarınızı koruduğunu düşünüyor musunuz?	125	%40,9	180	%59,1	305
35	6331 Sayılı Kanun gereğince işverenden haklarınız talep edebiliyor musunuz?	122	%40,0	183	%60,0	305
36	6331 Sayılı Kanun gereğince bazı durumlarda çalışan olarak çalışmaktan kaçınma hakkınızı olduğunu biliyor musunuz?	110	%36,0	195	%64,0	305
37	İSG ile ilgili kanun, yönetmelik vs. düzenlemeleri takip ediyor musunuz?	98	%32,1	207	%67,9	305

Tablo 5: İşverenler için iş güvenliği anket soruları ve sonuçları

İŞVERENLER İÇİN İŞ GÜVENLİĞİ ANKET SONUÇLARI		EVET		HAYIR		toplam
		frekans	yüzde	frekans	yüzde	
1	İş yerinizde İSG uygulamalarını sağlamak amacıyla herhangi bir OSGB firmasıyla çalışıyor musunuz?	24	%42,3	32	%57,7	56
2	(1.Soruya cevabınız hayır ise işaretleyiniz) İş yerinizde sizin tarafınızdan görevlendirilmiş, İş Güvenliği Uzmanı ve İş Yeri Hekimi var mı?	17	%53,1	15	%46,9	32
3	İş yerinizde İSG uzmanı çalıştırmanız veya OSGB ile dışarıdan hizmet alımı yoluna gitseniz bile kanuni olarak sorumluluğunuzun ortadan kalkmadığını biliyor musunuz?	40	%71,4	16	%28,6	56
4	(1. veya 2. soruya cevabınız evet ise işaretleyiniz.) İSG uzmanı ve iş yeri hekimlerinin size sunduğu iş güvenliği uyarı ve raporları dikkate alıyor musunuz?	34	%82,9	7	%17,1	41
5	4. Soruda size sunulan uyarı ve raporları geciktirmeden uyguluyor musunuz?	30	%73,1	11	%26,9	41
6	İş yerinizde görevli İSG uzmanı ve iş yeri hekimlerine rahatça çalışma (baskı olmadan) ortamı sunuyor musunuz?	35	%62,5	21	%37,5	56
7	İSG uzmanının size bildirmiş olduğu ihlalleri yerine getirmemeniz halinde sizi ilgili mercilere şikayet etmesi halinde İSG uzmanınızın sözleşmesini feshetir misiniz?	24	%42,3	32	%57,7	56
8	İşe alacağınız çalışanınıza işe giriş muayenesi yaptırılıp sağlık raporu istiyor musunuz?	49	%87,5	7	%12,5	56
9	Çalışanlarınıza düzenli aralıklarla sağlık muayenelerini yaptırıyor musunuz?	37	%66,0	19	%34,0	56
10	İşe alacağınız çalışanlarınızın mesleki eğitim belgesi sahibi olmasına dikkat ediyor musunuz?	34	%60,7	22	%39,3	56
11	İş yerinde İSG konusunda çalışanlarınızın görüşlerine başvurur musunuz?	48	%85,7	8	%14,3	56
12	İş yerinizde çalışan temsilcisi görevlendirmesi yaptınız mı?	22	%39,3	34	%60,7	56
13	İş yerinizde kanunen başkanının sizin olmak zorunda olduğunuz İş Sağlığı ve Güvenlik Birimini kurdunuz mu?	20	%35,7	36	%64,3	56
14	İş yerinizde zorunlu acil durum ve eylem (kaçış) planları yapıldı mı?	31	%55,4	25	%44,6	56
15	İş yerinizde yangınla mücadele tahliye tatbikatı yapıldı mı?	16	%28,6	40	%71,4	56
16	İş yerinizde risk analizi yapıldı mı?	38	%67,8	18	%32,2	56
17	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunundan haberdar mısınız?	43	%76,7	13	%23,3	56

Tablo 5'in devamı

18	6331 Sayılı Kanunun sizlere yüklemiş olduğu görev, yetki ve sorumluluklarınızı biliyor musunuz?	35	%62,5	21	%37,5	56
19	6331 Sayılı Kanunun ihlaller karşısında yaptırımlarını ve yüksek ceza oranları hakkında yeterli bilgiye sahip misiniz?	24	%42,9	32	%57,1	56
20	İş yerinizde alt işveren (taşeron) bulunuyor mu?	33	%58,9	23	%41,1	56
21	İş yerinizde alt işverene ait bir çalışanın iş kazası geçirmesi durumunda, o kişiden kendi çalışmanız gibi sorumlu olduğunuzu biliyor musunuz?	44	%78,6	12	%21,4	56
22	İş yerinizde aldığınız iş güvenliği önlemlerini yeterli buluyor musunuz?	36	%64,3	20	%35,7	56
23	İş yerinizde bugün iş kazası olur mu diye endişe taşıyor musunuz?	40	%71,4	16	%28,6	56
24	İş Güvenliği ile ilgili kanun ve yönetmelikleri iş yerlerinde uygulanabilir buluyor musunuz?	26	%46,4	30	%53,6	56
25	İş Güvenliği kurallarını eğer uygulamış iseniz iş yerinizde iyileşme ve verim artışı gözlemlediniz mi?	40	%71,4	16	%28,6	56
26	İSG önlemleri sizce işin yapım hızını yavaşlatıyor mu?	25	%44,6	31	%55,4	56
27	İSG faaliyetlerinde özendirilmenin faydalı olabileceğini düşünüyor musunuz?	51	%91,1	5	%8,9	56
28	İş yerinizde İSG konusunda bilinci aşılacak için bu kurallara riayet eden çalışanlarınıza ek ücret vermeyi düşünür müsünüz?	30	%53,6	26	%46,4	56
29	İş güvenliği konusunda alınan önlemler ve eğitimler sizce boşa zaman kaybı mı?	5	%9,0	51	%91,0	56
30	İSG ile ilgili güncel kanun, yönetmelik vs. düzenlemeleri takip ediyor musunuz?	26	%46,4	30	%53,6	56
31	İş yerinizde ölümlü ya da ağır yaralanmayla sonuçlanan iş kazası yaşandı mı?	4	%7,0	52	%93,0	56
32	İş kazalarının tamamı ile kader olmadığını %98'nin önlenebilir olduğunu biliyor musunuz?	49	%87,5	7	%12,5	56
33	İş yerinizde ihmalleriniz sonucu ölümlü iş kazası meydana geldiğinde, şahsınıza açılacak yüz binlerce liralık tazminat davalarına hazırlıklı mısınız?	8	%14,3	48	%85,7	56
34	İş yerinizde iş kazası olması durumunda bu kazayı kaç gün içinde, nereye ve nasıl bildireceğinizi biliyor musunuz?	33	%58,9	23	%41,1	56

TEŞEKKÜR: Yazarlar, anketin uygulanma aşamasındaki değerli katkılarından dolayı İnşaat Mühendisleri Rasim ALACA ve Selahattin Can EYÜBOĞLU'na teşekkür eder.

V. KAYNAKLAR

- [1] N. Gerek, *İş sağlığı ve iş güvenliği*. Eskişehir, Türkiye: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2008.
- [2] G. Yılmaz, "İş kazalarının nedenleri ve maliyet analizi," *Mühendis ve Makine Dergisi*, c. 592, ss. 27-32, 2009.
- [3] U. Müngen, *İş güvenliği ders notu*. İstanbul, Türkiye: İstanbul Teknik Üniversitesi, 2010.
- [4] Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Ankara, *İnşaat sektörü için iş sağlığı ve güvenliği yönetim rehberi ve işg performans, izleme ve sağlık tehlikeleri*, 2014.